

Katarina Kuč
Muzej savremene umetnosti, Beograd

PRIKAZ IZLOŽBE **ZDRAVKO JOKSIMOVIĆ: SVETLUCAVO PRIJATELJSTVO**

Na četiri nivoa Muzeja savremene umetnosti u Beogradu, od 8. maja do 25. avgusta 2025. godine, održana je retrospektivna izložba umetnika Zdravka Joksimovića pod nazivom *Zdravko Joksimović: Svetlucavo prijateljstvo*. Na izložbi su predstavljena umetnikova ostvarenja od kraja osamdesetih godina prošlog veka do najnovije produkcije, koja pored skulptura i objekata obuhvata crteže i *readymade* slike. Zdravko Joksimović (Buče, Crna Gora, 1960) diplomirao je i magistrirao na Vajarskom odseku Fakulteta likovnih umetnosti u Beogradu, u klasi profesora Nikole Jankovića. U izlagački život ulazi u sklopu Likovne radionice Galerije Studentskog kulturnog centra, nakon čega, 1992. godine, počinje da radi na Fakultetu likovnih umetnosti, gde i danas predaje.

Već skoro četiri decenije njegovo stvaralaštvo okrenuto je istraživanju heterogenog sveta materijala i predmeta, kako standardnih, vajarskih, tako i atipičnih, uglavnom pronađenih, kao i eksperimentisanju sa različitim postupcima i procedurama kolažiranja/asamblažiranja njihovih tekstura, oblika, namena, estetskih i upotrebnih sadržaja. Iako retrospektivna, izložba *Svetlucavo prijateljstvo* svoj retrospektivni pregled ne uspostavlja kroz linearnu, hronološku naraciju o razvoju ovog pristupa, već kroz paralelne tematske fokuse umetnikovog interesovanja. Stoga je izložba koncipirana u jedanaest celina: od istraživanja izražajnih potencijala likovno-plastičkih principa, kroz materijale i tehnike (Crteži, pasteli, *readymade* slike; Kultura materijala; Zdrava hrana; Lečenje umetnošću; Asamblaži), preko bavljenja fenomenima telesnog, biomorfološkog i erotskog, kao i preispitivanja religiozne ikonografije i simbolike (Fiziološki status; Iskustvo biljaka; Erotski ciklus; Pijete), do ličnih, svojevrsnih omaža bivšoj Jugoslaviji i opusu umetnika Bore Iljovskog. Jedan od ključnih idejnih momenata izložbe jeste otvorena struktura postavke, sačinjena od odvojenih prostornih jedinica koje mogu funkcionisati kao zasebni izložbeni prostori, tretirajući svaku tematsku celinu kao potencijalnu samostalnu izložbu, a kako od drugog do petog nivoa Muzeja postoji šest odvojenih „kubusa“, odabrane teme podeljene su na dve zasebne postavke, čija se izmena dogodila na prelasku iz meseca juna u jul.

Iako se postavkom na drugom nivou Muzeja obuhvataju i tri Joksimovićeve skulpture – *Sada se sve vidi* (2015), *Drugog puta nije bilo* (2016) i *Svest o obliku* (2025) – koje predstavljaju njegove eksperimente sa klasičnim skulptorskim materijalima i njihovog odnosa prema konkretnom izlagačkom prostoru, prva tematska celina *Crteži, pasteli, readymade slike* obrađuje umetnikovo intenzivno bavljenje specifičnim slikarsko-skulptorskim zahvatom. Započeto tokom devedesetih kroz crteže i pastele, njegovo istraživanje fenomena slike i njene dvodimenzionalnosti nanovo je oživljeno kroz recentne takozvane *readymade* slike, poput *Dva minuta tišine* (2024), *Bakteriološki ispravan* (2024) i *Toliko o trepavicama* (2006), nastale korišćenjem različitih industrijskih materijala (sintetička koža, klingerit, guma itd). Kao zaseban ciklus u okviru serije *readymade* slika, i njen produžetak u drugoj postavci, izdvaja se ciklus *Omaž Bori Iļjovskom*. Izrazito dvodimenzionalni motivski sadržaj slikarskog dela ovog umetnika, koji je u svom višedecenijskom stvaralaštvu izgradio autonoman likovni izraz karakterističan po ritmičnosti linija, boje i oblika kao materijalizacije uticaja muzike/džeza, Joksimović prevodi i interpretira u trodimenzionalni, skulptorski jezik, ispitujući granice i mogućnosti ornamenta kao prostorne strukture.

Fenomen tela i telesnog u umetnosti Zdravka Joksimovića, koji nastaje iz umetnikovih promišljanja, sa jedne strane, nasleđa klasičnog skulptorskog jezika i tradicije vajarstva, a sa druge, povratka telesne figure u skulpturu osamdesetih godina, predstavljen je kroz segment *Fiziološki status*, na trećem nivou Muzeja. Ovi telesni „komadi” – *Pamtim* (2001), *Pusti da prostruji* (2012), *Torzo* (1997) – rađeni uglavnom od terakote, i neretko situirani unutar različitih asamblažiranih celina sačinjenih od raznovrsnih prirodnih materijala i upotrebnih predmeta, za cilj imaju da pokrenu niz tema i pitanja o egzistenciji uslovljenoj koliko biološkim toliko i socijalnim faktorima, o konzumerizmu i njegovim posledicama na fiziološki i duhovni sklop ljudskog bića. Razmišljanja o fizičkim, psihološkim, emotivnim, prostornim i vremenskim dimenzijama našeg bivstvovanja umetnik pokreće i u segmentu *Iskustvo biljaka*, na istom nivou. Ovi radovi, poput *Iste smo visine* (1991), *Skulptura o čaju* (2004), *Samo za spoljašnju upotrebu* (1998), približavaju nam umetnikovu fascinaciju kompleksnim, dinamičnim sistemom flore, kroz koji sagledava i pristupa podjednako kompleksnom i dinamičnom sistemu ljudskog tela. Zajedno, *Fiziološki status* i *Iskustvo biljaka* služe kao uvertira za skulpture i crteže Joksimovićevog *Erotskog ciklusa* u sklopu druge postavke. Takođe rađene od terakote i situirane unutar različitih asamblažiranih celina, ovi „erotski komadi” – *On, Ona, Ono* (2016), *Arp posle pedesete* (2013), *Jednom godišnje* (2008) – upućuju na dualizam erosa i tanatosa, na zarobljenu energiju, na otuđenost od sopstvenog tela.

Četvrti nivo Muzeja savremene umetnosti u Beogradu, sa celinama *Iskustva bivše Juge* i *Pijete*, ostao je neizmenjen. U prvoj, Joksimović objedinjuje radove izrađene u svom karakterističnom pristupu asamblažiranju predmeta, materijala i tradicionalno modelovanih skulptura i koncipirane kao zbir refleksija na lična iskustva nekadašnje Jugoslavije. Delima *Slatko i slano – plavi voz* (1993), *Tatin mali anđeo* (2002), *Svetlucavo prijateljstvo* (2024) i drugim, kroz priče o mentalnoj i fizičkoj

Zdravko Joksimović, postavka izložbe *Svetlucavo prijateljstvo*, Muzej savremene umetnosti, Beograd, 2025. Fotografija: Bojana Janjić

transformaciji jednog društva, o simbolima i kultovima, o opasnostima i ironijama rata i nekadašnjim savezništvima, umetnik pokušava da odgovori na sopstveno pitanje: „U kakvoj sam ja to državi živeo?” U drugoj celini pak Joksimović pokušava da odgovori na pitanja: „Da li se može postaviti pitanje odgovornosti umetnika u odnosu na društvo u kojem živi? [...] Da li umetnik može na sebe da preuzme ulogu žrtve?” Referišući na vizuelnu predstavu Bogorodičinog oplakivanja mrtvog Hrista, segment *Pijete* objedinjuje radove poput *Zemlja, voda, vazduh* (2012), *Classic Professional II* (2006) i *Korišćeno* (2012), koji u prvi plan ističu ljudsku figuru, čiji položaj glave sugeriše nedefinisano stanje između sna i smrti, a sam lik predstavlja svojevrsan umetnikov autoportret, sa ciljem da preispitaju poziciju pojedinca u savremenom društvu, ali i umetnikov lični doživljaj današnjeg trenutka.

Kao tematsko polazište za seriju skulptura *Zdrava hrana* (2019), Joksimoviću je ponovo poslužila slika današnjeg konzumerističkog društva, ali i pitanje pozicije same umetnosti unutar njega. Radovi nastali kombinovanim materijalima, a po uzoru na kulinarske TV formate pripremanja jela, teže da demonstriraju nastanak jednog malog skulptorskog dela, da zapravo razotkriju svakodnevne forme „prodavanja magle“ kojima smo kao potrošači izloženi, otvarajući istovremeno i pitanje o ulozi umetnosti kao prostora moguće slobode. S tim u vezi, sopstvena promišljanja o terapeutskom dejstvu umetnosti umetnik je izrazio kroz seriju skulptura i objekata pod nazivom *Lečenje umetnošću*. Ovi svojevrsni reljefi – *Tik tok tik tok* (2002), *U skladu sa mnom* (2023), *Lečenje umetnošću I* (2019) – kao inicijalnu referencu u istraživanjima forme uzimaju dobro poznat oblik tablete. Ovi, kao i do sada pomenuti radovi nastali su Joksimovićevim svojstvenim eksperimentisanjem sa različitim vrstama materijala (drvo, koža, olovo, metal, guma) i njihovim kombinovanjem sa upotrebnim predmetima. Prepoznatljiv za njegovu poetiku još

od prvih radova, postupak kolažiranja/asamblažiranja, koji za umetnika postaje način mišljenja i vrsna stvaralačka filozofija, zasebno je obrađen kroz tematske celine i na prvoj i na drugoj postavci na petom nivou Muzeja. Uz *Zdravu hranu* i *Lečenje umetnošću*, na drugoj postavci predstavljen je i segment *Asamblaži*, odnosno raznovrsni asamblaži – *Ovde otvoriti* (2012), *Lovačka priča* (1995), *Lacoste* (2025) – u čijim novoformiranim sklopovima svaki deo/predmet, koji Joksimović tretira kao svojevrsan materijal, unosi svoj oblik, boju, funkciju, priču i istoriju. Njegovu skulptorsku praksu preko tri decenije karakteriše, zapravo, trajna zaokupljenost istraživanjima materijala i njihovih potencijala u kontekstu likovnog i značenjskog oblikovanja. Stoga, pored radova u kojima se poigrava sa materijalnošću raznolikih predmeta, u Joksimovićevom opusu brojni su i oni koji u jednostavnim, igrivim kombinacijama oblika, boja i funkcija ističu raznolike vrednosti metala, kože, konjske grive, kozmetičkog pudera, platna – *Mediterranska kuhinja* (2001), *Bezazlene promene na koži* (2014), *Import from China* (1994) – a izloženi su u sklopu tematske celine *Kultura materijala* na prvoj postavci.

Posredstvom duhovitih komentara, ironičnih opaski i poetskih sažimanja, radovi Zdravka Joksimovića suočavaju posmatrača s promenljivom prirodom materijalnog sveta koji ih okružuje, suptilno reflektujući dimenzije svakodnevne egzistencije. Paralelno, izložba *Svetlucavo prijateljstvo*, kroz sekvencu dve postavke, teži da na specifičan, igriv način tu promenljivost istraži kroz dijaloške odnose između odabranih tematskih celina, ne samo reflektujući Joksimovićev pristup asamblažiranju kao filozofiji stvaranja već i demonstrirajući kako kustoska praksa, u ovom slučaju izvedena od strane kustosa Miroslava Karića, može postati produžetak umetničke metodologije.

PRIMLJENO / RECEIVED: 01. 09. 2025.

PRIHVAĆENO / ACCEPTED: 10. 09. 2025.